

Rietkerk

Hij kan instemmen met wat naar voren is gebracht. Hij zei, dat wanneer het kabinet met betrekking tot de reorganisatie van rijksdiensten met nota's en plannen komt, hem dat hoop zal geven. Ik hoop dan ook, dat zijn wat sombere verwachtingen niet in die zin uitkomen. Ik wil daarbij overigens niet de indruk wekken, dat we met gemakkelijke en eenvoudige zaken hebben te maken. Men moet niet verwachten, dat wij in één of twee jaar alles kunnen verbeteren. Ik wil niet te grote verwachtingen wekken. Ik denk wel, dat een hardnekkig voortgaan met werken aan noodzakelijke verbeteringen dringend nodig is en dat er een aantal zaken kan worden aangepakt om de zaak in de goede richting te brengen.

In dit verband heeft hij nog enkele opmerkingen gemaakt over de decentralisatie en daarbij gewezen op ervaringen van een voorganger van mij die veel grootse plannen had, maar waarvan er weinig zijn gerealiseerd. Ik realiseer mij dat, wanneer het om de decentralisatie van rijkszaken gaat, er zeer grote weerstanden moeten worden overwonnen. Dat ligt ook een beetje in de aard van de materie. Het is namelijk niet zo eenvoudig om tegen departementen of departementsafdelingen te zeggen, dat het goed zou zijn wanneer de gedecentraliseerde taken overgedragen werden aan lagere organen. In dit opzicht wil ik dan ook geen grootse verwachtingen wekken.

Ik ben volop bezig, met mijn collega's, om te bezien welke mogelijkheden er in dit opzicht zijn. Ik wil wel zeggen, dat het kabinet wel degelijk heeft afgesproken om te doen wat mogelijk is op het punt van de decentralisatie. Ook ik stuit echter nog wel eens op problemen waarvan ik vind dat die zijn op te lossen, maar die desondanks van dien aard zijn dat ook ik de indruk heb dat het allemaal nog niet zo gemakkelijk is. Ik ben het met hem eens, dat de decentralisatie, deze aanpak, natuurlijk niet mag plaatsvinden zonder dat men daarbij en de middelen en de personen ter beschikking stelt. In dit verband is het niet de bedoeling dat de formatiebeperking van 1 tot 2% op rijksniveau wordt gekoppeld met de decentralisatie. Dit zijn twee aparte zaken.

De heer Feij heeft ook nog enkele opmerkingen gemaakt over de sterkte van de politie. Hij stelt dat de termijn van 3 maanden die de mensen uit de politiepraktijk hebben om een oordeel te geven over een rapport waar een

interne werkgroep een jaar mee bezig is geweest, wel erg kort is. Ik kan mij deze gedachte aan de ene kant wel voorstellen. Aan de andere kant heeft de werkgroep bijzonder nuttig en indringend werk verricht. De werkgroep is een jaar geleden ingesteld. Het leek mij belangrijk, juist omdat er zoveel problemen rondom de politiesterkte zijn, dat het rapport zo snel mogelijk gefundeerd naar buiten kwam.

Ik heb dan ook de indruk dat een termijn van drie maanden, wanneer men geïnteresseerd is in de problemen – de politie is dat zeker – echt wel voldoende ruimte biedt om de nodige opmerkingen en alternatieven naar voren te brengen. Daarom zou ik voorshands willen vasthouden aan deze termijn. Het is namelijk mijn voornemen om per 1 januari 1984 – aan deze termijn wil ik ook vasthouden – tot aanpassingen van de sterkte te komen. Ik heb geen bezwaar wanneer de termijn van drie maanden een paar weken uitloopt, maar ik wil toch proberen om de afgesproken termijnen voorshands te handhaven. De heer Feij heeft ook nog gezegd dat hij blij is met de mededeling over de vervolgonderzoeken die in dat kader nog mogelijk zijn.

De heer Tjeerdsma had weinig vragen. Wel verwees hij naar een andere partijvergadering, maar die opmerking begreep ik niet helemaal. Wat de reorganisatie van het binnenlands bestuur betreft, daarover heeft hij nog wel een vraag gesteld. Wij willen inderdaad ernst maken met de decentralisatie. Wij willen een open stelsel handhaven. Over de grote steden heeft hij gevraagd, of de mogelijkheid overwogen wordt om bevoegdheden op grote steden over te dragen. Die bevoegdheden gaan overigens naar de provincie.

Hij vroeg zich af of dit niet betekent dat de grote steden toch een aparte status krijgen. Ik ben van mening dat dit niet het geval is. De grote steden zijn en blijven gemeenten. In dat kader behouden de steden dezelfde status. Er kunnen zich op bepaalde gebieden de mogelijkheden voordoen om, in zaken waar de provincie een bepaalde taak heeft maar waar de grote stad op precies dezelfde wijze, qua deskundigheid en inbreng in feite hetzelfde zou kunnen doen, te bezien of de communicatielijn voor de grote steden voordat men tot beslissingen komt verkort kan worden. Daarbij kan men echter niet van een aparte status spreken. Wij hebben met de grote vier steden wel apart overleg.

Vanwege het specifieke van de problematiek van de grote steden, waar allerlei vraagstukken cumuleren, heeft men toch te maken met een andere dimensie van problemen. Wij willen proberen om juist voor de grote steden wat meer beleidsruimte te creëren, zodat zij in belangrijker mate die zaken zelf kunnen aanpakken en niet aanlopen tegen allerlei voor andere gemeenten evenzeer geldende maar voor de grote steden toch wat pregnanter optredende problemen, zoals de communicatie met andere overheden. Hoezeer wij ook afzonderlijk met de grote steden spreken, het is zeker niet de bedoeling om te stellen, dat een bijzondere status voor de grote stad in ons staatsrechtelijk bestel moet worden geschapen. Men kan convenanten en afspraken maken met en voor de grote steden, men kan vooruitlopen op wat er overigens geldt maar men moet niet naar een aparte staatsrechtelijke structuur voor de grote steden.

De heer **Tjeerdsma** (CDA): De toekenning van bepaalde bevoegdheden, waarop ik nu niet verder inga, betekent toch niet dat men buiten het provinciale bestuur om gaat?

Minister **Rietkerk**: Wanneer men in een bepaalde situatie tot de constatering zou komen dat bepaalde zaken volstrekt onnodig dubbel gebeuren, dan rijst de vraag, of de lijnen niet kunnen worden verkort. Dat zullen wij echter nog nader bezien.

□

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij genoeg gedaan, dat mevrouw Van der Meer de discussie, die wij hier houden over het profijtbeginsel, als zinnig heeft betiteld. Ik ben het wat dit betreft graag met haar eens. Zij voert wederom als bezwaar tegen de gang van zaken rond het desbetreffende heroverwegingsrapport aan, dat die procedure geen politieke discussie inhield. Dat moet ik erkennen, mijnheer de Voorzitter, al zijn de conclusies van dit rapport, voorzover overgenomen bij de kabinetsformatie, wél politiek van aard geworden.

Mevrouw Van der Meer vindt dat niet alleen in dit heroverwegingsrapport maar óók in het rapport, dat gewijd was aan het profijtbeginsel en de privatisering, te weinig aandacht werd gegeven aan de aspecten van de merit goods en de inkomenspolitiek.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal hier geen verdediging van die rapporten leveren maar een verdediging van het

Van Amelsvoort

regeringsbeleid. Bij de overweging, of een overheidslichaam de profijtgedachte in versterkte mate zal toepassen of niet, dienen de alternatieven betrokken te worden. Men kan dit vraagstuk niet op zichzelf bezien en moet de vraag stellen wat de alternatieven zijn als het niet wordt gedaan. Gelet op het uitgavenniveau – ik heb de indruk dat mevrouw Van der Meer dat als gegeven beschouwt – bestaan de alternatieven uit verhoging van de belastingen en verhoging van het financieringstekort. Deze alternatieven houden, als wij staan voor een beslissing inzake het in versterkte mate doorvoeren van de profijtgedachte, in dat men moet kiezen uit een aantal kwaden.

Het voordeel van de werkwijze van mevrouw Van der Meer, waarbij één onderwerp bijzonder sterk wordt belicht, is dat men diep op die zaak kan ingaan. Het nadeel is echter, dat verwante beleidsterreinen uit het zicht verdwijnen en dat het probleem niet als een keuzevraagstuk aan de orde wordt gesteld, hoewel het dat wel is. Het is één instrument naast andere.

Mevrouw Van der Meer (PvdA): Het mag dan één instrument zijn naast andere – dat erken ik ook wel – maar als men een instrument gaat hanteren, moet men ook alle gegevens, die daarbij behoren, betrekken en niet bepaalde zaken, zoals de merit goods en de inkomenseffecten, abstraheren. Dan ontstaat er naar mijn inzicht een onzuivere berekening en komt de hele berekening van wat de intensivering van het profijtbeginsel de gemeenten zou kunnen opleveren, op losse schroeven te staan. Dat heb ik de vorige week al gesteld en daar blijf ik bij.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Ik dacht dat u meer principiële bezwaren had bij het noemen van merit goods en inkomenspolitieke factoren. Inkomenspolitieke verhoudingen niet in het geding, maar wel de mogelijkheid van vermindering van de vraag ten gevolge van verhoging van de prijs. Als het publiek minder diensten vraagt, waarvan de prijs is verhoogd en als daar geen rekening mee wordt gehouden, dan zullen de inkomsten tegenvallen. Dat wil mevrouw Van der Meer duidelijk maken en dat geef ik natuurlijk toe. Dat is duidelijk.

Mevrouw Van der Meer (PvdA): Het heeft niet veel zin om de discussie nog een keer te herhalen, maar dat is niet het punt waarover het gaat. De vorige keer heb ik gezegd dat u uit

mijn betoog niet de conclusie mag trekken dat de fractie van de Partij van de Arbeid tegen het profijtbeginsel als zodanig is. Ik heb alleen gezegd dat de berekening, zoals die staat in het heroverwegingsrapport, ons niet geheel juist voorkomt, omdat belangrijke factoren, zoals de merit goods en inkomenseffecten, buiten beschouwing zijn gebleven.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Dat is een verduidelijking. Ik kan niet onmiddellijk overzien welke veranderingen de berekeningen zouden moeten ondergaan. Ik weet ook niet uit mijn hoofd of deze aspecten bij de berekening betrokken zijn geweest.

Mevrouw Van der Meer (PvdA): Die zijn daar niet bij betrokken geweest.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Mevrouw Van der Meer merkte op dat als het niveau van de onroerend goedbelasting de limit heeft bereikt, deze door het plafond gaat, er een extra verhoging nodig is, omdat de uitkering uit het gemeentefonds wordt verlaagd. Dit is een van de mogelijkheden; of de uitgaven moeten worden omgebogen, of de tarieven moeten worden verhoogd.

Mevrouw Van der Meer vroeg waarbij de rijksoverheid de profijtgedachte toepast. Ik kan daarvan twee voorbeelden noemen, namelijk een versterkte verhoging van de tarieven van het openbaar vervoer en de terugtrekking van de rijksbijdrage uit de sociale verzekeringen. Zij zegt dat de keuzemogelijkheid in de ruime definitie van het profijt ontbreekt. Dat is waar, maar ik sluit die mogelijkheid niet uit. Integendeel, bij de toepassing van de profijtgedachte is de keuzevrijheid van degene die de dienst gebruikt een heel belangrijk aspect. Ik ga daar nu niet verder op in. Ik ben op dit aspect bij de discussie over de begroting van Binnenlandse Zaken aan de overzijde heel uitvoerig ingegaan.

De heer Vermeer (PvdA): Als de premies van de sociale verzekeringen worden verhoogd, is dat dan een toepassing van het profijtbeginsel, terwijl er geen enkele keuzevrijheid is voor degene die ermee te maken krijgt?

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Wij moeten nu wel oppassen dat er geen misverstanden ontstaan. De sociale premies zijn niet verhoogd als uitvloeisel van de mening van dit kabinet dat de profijtgedachte in versterkte mate moet worden toegepast. Dat was daarbij geen oogmerk.

De heer Vermeer (PvdA): U noemt het wel als voorbeeld.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Als mevrouw Van der Meer voorbeelden vraagt van maatregelen die het Rijk heeft genomen, die kunnen vallen onder de definitie die ik heb gegeven van toepassing van de profijtgedachte, dan geef ik haar dit voorbeeld.

De heer Vermeer (PvdA): Dat kan toch niet! Bij het openbaar vervoer kan men nog zeggen dat er een alternatief is; men kan tenslotte gaan lopen, maar bij de sociale verzekeringen geldt dat niet.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Ik moet helaas niet alleen herhalen wat ik aan de overzijde heb gezegd, maar ook wat ik hier al heb gezegd, namelijk dat toepassing van de profijtgedachte in mijn opvatting ook aanwezig kan zijn als degene die het profijt heeft geen keuzemogelijkheid heeft. Dat is helemaal niet ongebruikelijk.

Mevrouw Van der Meer heeft gezegd dat ik de definitie van professor Boorsma zou hebben overgenomen. Ik maak daar een kleine kanttekening bij. Ik had mijn definitie al eerder gemaakt dan toen hij erover schreef. Ik geef toe dat het wel dezelfde definitie is.

Mevrouw Van der Meer (PvdA): De Staatssecretaris zegt dat het dezelfde definitie is. Misschien kan de Staatssecretaris zijn definitie toetsen aan de argumenten pro die professor Boorsma heeft aangevoerd voor zijn definitie. Waarschijnlijk zal de Staatssecretaris evenals professor Boorsma niet tot een juiste definitie van de toepassing van het profijtbeginsel kunnen komen.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Ik doe dat in mijn concrete beleid. Ik heb dit een en andermaal gezegd, dus ook vandaag in deze Kamer. Ik blijf erbij dat er een keuze moet worden gemaakt.

Mevrouw Van der Meer (PvdA): Dat is iets anders.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Er kunnen nog zoveel nadelen zijn verbonden aan een bepaald alternatief, in casu voor versterkte toepassing van de profijtgedachte, dit kabinet meent dat die keuze toch moet worden gemaakt vanwege de alternatieven die nog slechter zijn.

De heer Vermeer (PvdA): Dat is een geheel ander verhaal.

Mevrouw Van der Meer (PvdA): Er wordt geen keuze gemaakt ten

Van Amelsvoort

aanzien van de toepassing van het profijtbeginsel, maar er wordt een keuze gemaakt ten aanzien van het verdelingsvraagstuk. Daarmee zit de Staatssecretaris in de knoop.

De **Voorzitter**: Ik stel voor dat u zich over het begrip 'definitie' verder beraadt.

Staatssecretaris **Van Amelsvoort**: Ik beraad mij bij voortduring op deze zaken. Ik beraad mij niet op de definitie, omdat ik die nu eenmaal heb gekozen, ik beraad mij op het beleid.

Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Van der Meer wil de reinigings- en de rioolrechten wél rangschikken onder de woonlasten. Als zij meent dat ik dat niet doe, moet ik dat rechtzetten.

Ik doe dit ook, maar mijns inziens hebben die rechten daarbij een marginale betekenis. Ik geloof overigens – waarschijnlijk verschil ik hierin van mening met haar – dat het begrip 'woonlasten' eigenlijk niet gehanteerd mag worden, omdat het niet operationeel is.

Vervolgens kom ik te spreken over de Financiële Verhoudingswet die wordt voorbereid. De Tweede Kamer heeft daarover zojuist het voorlopig verslag ingediend. Mevrouw Van der Meer vraagt zich af hoe men nu kan zeggen dat dit een betere verdeling betekent, terwijl het grootste aantal gemeenten erop achteruitgaat. Inderdaad kan men dit zeggen. Dat kan heel goed. De nieuwe verdeling is gebaseerd op een uitvoerig wetenschappelijk verantwoord onderzoek. Als men tot een nieuwe verdeling komt waarin bepaalde gemeenten erop achteruitgaan, dan kan dat best een betere verdeling zijn.

Dit betekent alleen dat die gemeenten in het verleden, of tot nu toe, meer hebben gekregen dan zij eigenlijk nodig hebben. Als men daaraan twijfelt, als men een nieuwe verdeling wil waarbij niemand erop achteruitgaat, dan kan men geen nieuwe verdeling maken, tenzij men een ruime portemonnee tot zijn beschikking heeft.

Ik ben het met mevrouw Van der Meer eens dat de voordelen van de verminderde rente pas op langere termijn in de gemeentebegrotingen zullen doorwerken.

De heer Feij legde een verband tussen de vermindering van het rijks personeel met 2% en de overdracht van middelen en personen in het kader van de decentralisatie. Ik dacht dat hij dat verband legde; de heer Feij schudt nu ontkennend het

hoofd. Ik wilde namelijk al zeggen dat ik dat verband niet zie. De heer Feij gaf opnieuw voorbeelden van lasten van bezuinigingen – en hij was zo vriendelijk te zeggen dat andere departementen dit deden – die zonder middelen via de decentralisatie op gemeenten worden gelegd.

Hij noemde als voorbeeld de basisgezondheidsdiensten. De heer Feij zegt dat een en ander samen moet gaan. Als men decentraliseert, dan moet een overdracht van middelen daarmee gepaard gaan. In principe ben ik het geheel met hem eens. Een en ander is dan ook terug te vinden in het ontwerp van wet tot wijziging van de Gemeentewet. Ik zeg nogmaals dat de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg nog niet in werking is getreden.

Het departement heeft dus nog geen wettelijke basis – ik zie dat de heer Feij dat ook met mij eens is – om wat dan ook van de gemeenten te eisen. Als de gemeenten hierop toch ingaan, dan doen zij dat in vrijheid.

Ik ben de heer Tjeerdsma erkentelijk voor zijn waarderende woorden. Ik neem aan dat hij geen nadere reactie van mij verwacht.

Het beleidsdebat wordt gesloten.

Aan de orde is het **beleidsdebat** over onderwerpen, rakende het **Departement van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer**.

De **Voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Van der Ploeg. Ik constateer dat dit de maidenspeech van de heer Van der Ploeg is. Ik wijs de Kamer erop dat dan niet mag worden geïnterrumpeerd.

□

De heer **Van der Ploeg** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Een gedachtenwisseling met de Staatssecretaris voor volkshuisvesting en stadsvernieuwing is steeds een spannend en uitdagend avontuur. Ik herinner mij uit de tijd dat de heer Brokx ook Staatssecretaris voor volkshuisvesting en stadsvernieuwing was, en ik in een andere rol met hem te maken had, dat dit vergelijkingshuren opleverde – die staan nu op de tocht – en dat dit heeft geleid tot een heftig conflict over de woonruimte, verordening.

Nu is er zowaar een model-woonruimteverordening op tafel gelegd, die overigens ook weer aanleiding heeft gegeven tot erupties. Uit die periode is per saldo heel wat goeds gekomen. De heer Brokx is nu

opnieuw Staatssecretaris voor volkshuisvesting en stadsvernieuwing, maar onder heel wat slechtere omstandigheden dan destijds en in een kabinet waarvan mijn fractie bepaald niet veel verwacht. Wellicht is de Staatssecretaris zo vindingrijk dat hij nog enig licht kan laten schijnen, zodat ik deze gedachtenwisseling toch met positieve verwachtingen begin.

Steden komen er niet vanzelf, maar zij blijven er ook niet vanzelf. De stad is nu eenmaal in hoge mate een cultureel produkt, dat wil zeggen een schepping van de mens. De stad – of dit nu een grote of kleine is, doet er in dit verband niet zo veel toe – is zelf ook weer een creatief centrum van een soms kleine, soms minder kleine en soms zelfs heel brede omgeving. Om die reden is er ook een verschil tussen stads- en dorpsvernieuwing, hoezeer ook moet worden erkend dat niet alleen in de steden maar ook in de dorpen in ons land heel wat oude, verouderde en versleten woningen en slechte woonomgevingen aanwezig zijn, waaraan wat moet gebeuren. Bij de stad gaat het echter niet alleen om deze stad met deze verpauperde, oude woningen en met deze inwoners, maar ook om een brede omgeving en om behoud van economische, sociale en culturele verwordenheden en potenties.

Om die reden 'moet' stadsvernieuwing ook in nationaal opzicht. Het is dan ook een verheugende zaak dat dit kabinet een hoge prioriteit aan de stadsvernieuwing toekent. Het valt op dat de bezuinigingen de stadsvernieuwing vooralsnog, tenminste wat het nominale bedrag betreft, onaangestaan hebben gelaten. Dat is dan ook een van de weinige zaken waarover wij vandaag de dag positief kunnen zijn.

Ik kom nu tot een aantal kritische opmerkingen. Het hoofdpunt van mijn kritiek is dat het budget voor de stadsvernieuwing geen eiland is binnen het geheel van de volkshuisvestingsuitgaven. Als de andere uitgaven worden beperkt (individuele huursubsidie, minder woningwetwoningen, harmonisatie van vergelijkingshuren, verhoging van aanvangshuren), zal het nog moeilijk genoeg zijn om het vrij hoge bedrag dat voor de stadsvernieuwing is gereserveerd, op te maken. Dit zal wel niet mogelijk zijn en dit betekent dat er op het terrein van de stadsvernieuwing een noodsituatie kan ontstaan.

Er moet nog op een andere, vast met de stadsvernieuwing verbonden zaak worden gewezen: de energieprijzen en in het bijzonder de gasprijzen. Voor de bewoners van de stadsvernieu-

Van der Ploeg

wingsbuurten – het gaat daarbij om meer dan een miljoen huishoudens in Nederland; laten wij dat niet vergeten – wordt gelukkig gewerkt aan renovatie en vervangende nieuwbouw, waarbij een zwaar accent op de renovatie ligt, hetgeen al jarenlang het geval is.

Die renovatie en vervangende nieuwbouw betekenen echter wel een overschakeling van de ene, in gebruik zijnde, gashaard op centrale verwarming, met zeker een dubbel en soms bijna een drievoudig verbruik van m³ gas. Dat zou al een zware aanslag zijn op het huishoudbudget bij gelijkblijvende energieprijzen. Nu evenwel de gasprijs zo sterk is gestegen, betekent dit – zeer in het bijzonder voor de bewoners van de oude buurten, waaronder zich nu eenmaal veel sub-modale en minimumloontrekkers bevinden – een zo zware uitgavendruk, dat het geen wonder is dat er een zware actie in de verschillende steden gaande is over de woonlasten in de brede zin van het woord.

Voor de bewoners vormen huur, water, elektriciteit en gas een eenheid. Daarom behoort de overheid het vraagstuk van de voor velen te hoge woonlasten ook te zien als een vraagstuk dat integraal moet worden opgelost. Er mag niet met de dooddoener worden geantwoord dat VROM het gasprijsvraagstuk niet via de huursubsidie kan oplossen, omdat dit bij Economische Zaken resideert. Laten we blij zijn, dat de burger nog niet verkokerd is! Hij heeft één portemonnee en daar komt op het ogenblik minder in, terwijl er aan huur en gasprijs meer uit moet. Zo eenvoudig is dit vraagstuk en zo moeilijk is het voor de Regering om er een integraal antwoord op te geven.

Het is op zichzelf verheugend dat er een ambtelijke commissie is, waarin verschillende departementen zijn vertegenwoordigd en waar over dit vraagstuk wordt gesproken. Ik meen echter dat dit een pendant zou moeten vinden in een – coördinerende bewindsman – ik denk dat de geachte Staatssecretaris daarvoor zeer gekwalificeerd is –, die zorg draagt voor de coördinatie. Dat is pas echt realisme. Het zou namelijk een misvatting zijn, te denken dat realisme en no nonsense – hoezeer op zichzelf ook toe te juichen – andere woorden zijn voor bezuiniging.

In de jaren '30 hebben we ook een bezuinigingsoperatie gehad, die toen werd aangeduid met de termen: aanpassing en behoud van de gavelgulden. Het masochistische bezuini-

gingskarretje van doemdenkerige mensen rijdt nu opnieuw. De geschiedenis herhaalt zich wel niet, maar je kunt er wel een heleboel van leren. Dit is een van de weinige aardige dingen van het ouder worden, mijnheer de Voorzitter!

Realisme en no nonsense houden voor het terrein van de volkshuisvesting en de stadsvernieuwing naar onze mening ten minste een aantal zaken in. In de eerste plaats het volgende.

De overheid – de rijksoverheid, maar ook de gemeentelijke overheid – moet een betrouwbare overheid zijn voor de bewoners. Er is al genoeg gezagsverlies en we behoeven de anti-democratische bewegingen niet extra te voeren.

Waarom is de individuele huursubsidie destijds ingevoerd? Deze is ingevoerd als een aanvulling op het objectsubsidie. Destijds werd de volkshuisvestingsprijs ingevoerd: een modale inkomenstrekker moest zijn huur zonder individuele huursubsidie kunnen betalen. Deze huur kwam neer op een zesde van zijn belastbaar inkomen. Dit was het scharnier. Daar beneden was er een inkomenspolitieke maatregel, die vooralsnog – doordat het reële inkomen toen steeg en er weinig werkloosheid was – weinig behoefde te kosten. Maar zo iets voer je natuurlijk niet alleen maar in voor een goede tijd: zo iets moet functioneren in een slechte tijd. Zo iets voer je in als een schild voor de zwakken. Dit zal met name de christendemocratie toch moeten aanspreken.

Wij zien nu echter drie dingen:

a. Over de volkshuisvestingsprijs wordt helemaal niet meer gesproken. Te dien aanzien is al gedurende enige jaren een stilte gevallen.

b. De grens voor de individuele huursubsidie ligt nu boven modaal, op het ogenblik op f 39.000.

c. Er vindt, ook voor dit jaar, een verhoging van de normhuurquote plaats, terwijl dit slechts zou dienen te geschieden – zeer terecht – indien de reële inkomens zouden groeien. De reële inkomens zakken echter op dit moment, zodat de normhuurquote ook zou moeten zakken.

Hierbij wordt het motief gebruikt, dat de bomen niet tot aan de hemel groeien; dat is dan wel een verrassende constatering! We moeten natuurlijk wel een stapje terug.

Dat kan bij voorbeeld door beperking van de investeringen in de bouw: meer goedkopere en kleinere woningen; door de maximale huurgrens te verlagen voor de individuele huursub-

sidie zoals dit kabinet nu heeft gedaan; door inkomens achter de huisdeur geheel of ten dele bij elkaar op te tellen. Maar het kan nu juist niet door verhoging van de normhuurquote. Als het deze Regering ernst is met bezuinigingen dan zijn er nog wel andere maatregelen denkbaar.

Eén punt verhoging van de BTW brengt een opbrengst van f 1,9 mld, waarvan de prijscompensatie voor ambtenaren tot en met modaal moet worden afgetrokken, hetgeen een netto-opbrengst van f 1,5 mld. oplevert. Men zou kunnen komen tot een herschikking van de rijksuitgaven. Het zou kunnen door bij voorbeeld een progressieve verhoging van het huurwaardeforfait en voor huurders met een te lage huurquote een huurbelasting. Dat is allemaal wat creatiever dan schrappen, verminderen en zielig doen. Conclusie: Regering, probeer het vertrouwen van wonend Nederland weer terug te krijgen. Wonen is in de nieuwe Grondwet een erkend recht. De formele vrijheid wordt echter pas tot materiële vrijheid als er betaalbaar kan worden gewoond. Daarbij is individuele huursubsidie een sleutelinstrument.

De overheid ondermijnt het vertrouwen door te gaan harmoniseren met de vergelijkingshuren in de grote steden. Ik heb daarbij enig recht van spreken, zoals de geachte Staatssecretaris recht van spreken heeft. Ik heb in 1975 in Rotterdam het initiatief genomen tot het systeem van vergelijkingshuren, die overigens gebaseerd waren op de volkshuisvestingsprijs. De Staatssecretaris heeft in 1979 die vergelijkingshuren, na lange strijd van mij met zijn voorganger, eindelijk erkend. De bewoners van de oude wijken zijn hem er nog dankbaar voor. Wat gebeurt er nu? Na vijf jaar moet er harmonisatie komen. En dan nog te bedenken dat 60% tot 80% van de bewoners van stadsvernieuwingsbuurten een minimuminkomen heeft en dus individuele huursubsidie krijgt. De medewerking van de bewoners, die nu eenmaal een onmisbare voorwaarde is in het stadsvernieuwingsproces, is destijds verkregen door individuele huursubsidie en vergelijkingshuren, zowel voor de nieuwbouw als voor de vernieuwbouw. De mensen hadden respect voor de overheid en accepteerden de toezegging. Wat gebeurt er? Ook hier komt er een koerswijziging van zulk een ingrijpende aard, dat men van woordbreuk spreekt. Weet de Staatssecretaris niet dat er inhoudingsacties

Van der Ploeg

van grote omvang in de grote steden aan de gang zijn op basis van de uit de pan gerezen gasprijzen? Weet hij niet dat je geen 10.000 mensen op straat kunt zetten wegens wanbetaling?

Laat ik proberen, een andere weg te wijzen! De vergelijkingshuren zijn bedoeld om het stadsvernieuwingproces op gang te brengen en de meest kansarmen in staat te stellen mee te doen. In de stadsvernieuwingbuurten, bij voorbeeld in Rotterdam, is er volgens een huisvestingsregeling een voorrangregeling van 85% voor stadsvernieuwingssurgenten. Dat wil zeggen: bewoners uit een stadsvernieuwingssbuurt. De overige 15% is voor stedelijke probleemgevallen.

In de regel zal het gehele stadsvernieuwingproces in een buurt wel tien jaar in beslag nemen. Pas dan is er sprake van een normale buurt; pas dan valt te denken aan harmonisatie, waarbij overigens als strikte voorwaarde geldt dat de reële lonen omhoog zijn gegaan. Een uitzondering zou ik willen maken voor die woningen die door niet stadsvernieuwingssurgenten worden bewoond. Ik zie niet in waarom voor hen een lagere huur dan elders in de stad zou moeten worden berekend.

De overheid verliest geloofwaardigheid door onjuiste dingen te vertellen en soms zelfs te herhalen. Helaas moet ik daarbij wijzen op de rede van Minister Ruding die niet slechts zijn eigen geloofwaardigheid op het spel heeft gezet. De uitspraak was: Nederlanders geven te weinig uit voor hun volkshuisvesting. Er is enig – zij het grof – cijfermateriaal en dat is niet bepaald overtuigend. Nederland geeft aan huur en onderhoud wat minder uit dan Duitsland, Frankrijk en Engeland en meer dan Italië en België.

Wie geven er te weinig uit? Toch niet die één miljoen huishoudingen met individuele huursubsidie die, omdat zij een laag inkomen hebben, tussen de 12% en 18% aan huur uitgeven! Het gemiddelde in het duurste land bedraagt 14,8%. In Nederland betalen zij die het het slechtst hebben 12% tot 18% aan huur. Dit houdt in dat de mensen met een inkomen boven de ziekenfondsgrens aanmerkelijk minder dan 10% uitgeven. Moet dan toch de individuele huursubsidie de schuld van de narigheid worden gegeven?

Er is nog meer. Minister Ruding zegt dat f 14,2 mld. aan volkshuisvestingsdoeleinden wordt uitgegeven.

Jammer genoeg laat hij weer een steekje – nou ja, steekje – vallen. In de begroting is ruim f 1 mld. opgenomen voor de Rijksgebouwendienst, f 0,5 mld. voor milieubeheer en ruim f 5 mld. voor leningen ten behoeve van woningwetwoningen. Aangezien deze post leningen betreft, is het geen uitgave. Voorts bestaat de begroting uit f 0,5 mld. aan belastingen op individuele huursubsidie en f 0,25 mld. aan terugontvangst door belasting op premiekoopwoningen. Bij elkaar bedragen deze posten bijna f 8 mld.

Van de begroting van f 14 mld. gaat bijna f 8 mld. af. Er blijft dus een bedrag van f 6 mld. over. Slechts 4% van de totale begroting wordt aan volkshuisvesting en stadsvernieuwing besteed. Hierdoor wordt overigens voorkomen dat er nog meer werkloze bouwvakkers bijkomen. Op dit moment is 20% van het totale aantal bouwvakkers al werkloos. Laten wij blij zijn dat 80% aan het werk kan blijven. Wij kunnen daaraan een bijdrage leveren door 4% van de totale begroting uit te geven aan volkshuisvesting en stadsvernieuwing.

Vergelijk dit bedrag nu eens met andere posten op de rijksbegroting! Stadsvernieuwing en volkshuisvesting mogen in ons land toch nog wel enige prioriteit hebben? Waarom vergeet Minister Ruding de derving van inkomsten? Een eenvoudige boekhouder weet al dat uitgaven en derven van inkomsten op hetzelfde neerkomen. Koopwoningen – onze fractie juicht het toe dat koopwoningen bestaan; zij verzet zich ook niet tegen aanmoediging van de vrije sector – kosten het Rijk miljarden aan fiscale derving. Het artikel van Hamersma in het blad van de Nationale Woningraad van 26 april jongstleden geeft aan hoeveel duurder de vrije sector is dan de woningwetsector.

Een laatste punt van kritiek betreft het volgende. Terecht legt het kabinet het accent op het in stand houden en verbeteren van de bestaande woningvoorraad van vijf miljoen woningen. Wij moeten daarmee zuinig zijn. Er zullen nog maar beperkt nieuwe woningen worden gebouwd. In alle prognoses is men het met elkaar eens dat er in het jaar 2000 zes miljoen woningen zullen moeten zijn. Dat betekent dat de komende zestien jaar nog een miljoen nieuwe woningen zullen worden gebouwd. Overigens zijn dit altijd nog 62.500 woningen per jaar.

Zelfs al zou er grote belangstelling ontstaan voor woningen in de vrije

sector van f 180.000, dan nog is het duidelijk dat voor een deel de nieuwbouw zal moeten bestaan uit woningwetwoningen. Laten wij dat eens taxeren op een kwart van 62.500 woningen. Dat is dan 16.000 woningen.

Van de vijf miljoen woningen uit de bestaande voorraad zijn er 1,3 miljoen gebouwd voor 1931. Zij zijn dus meer dan vijftig jaar oud. Een ander rekensommetje leert dat voor kaalslag 10% van de oude eengezinswoningen in aanmerking komt. Dat zijn 90.000 woningen. Van de oude meergezinswoningen komt 25% in aanmerking voor kaalslag. Dat zijn 100.000 woningen.

De vervangende nieuwbouw die op basis van de beperkte kaalslag tot stand moet komen, zal wat de eengezinswoningen betreft voor 10% uit woningwetwoningen moeten bestaan. Dat zijn 9.000 woningen. Die vervanging heeft haast en dient voor 1990 te zijn uitgevoerd. Dat levert een programma op van 1500 woningwetwoningen en 7500 andere woningen. Bij de meergezinshuizen gaat het om echte stadsvernieuwingbuurten. Daarbij kunnen de vervangende meergezinshuizen alleen als woningwetwoningen worden gebouwd. Dat zijn er 17.000 per jaar gedurende zes jaar.

Kan dit worden uitgesmeerd tot het jaar 2000? Die mogelijkheid heb ik wel eens ergens gelezen. Het antwoord is echter 'neen'. Bedoelde woningen zijn namelijk vaak al bijna 100 jaar oud en zij zijn nauwelijks meer woonbaar. Let wel: slechts 10% van de eengezinshuizen ouder dan 50 jaar, en slechts 25% van de oude meergezinshuizen zal worden gesloopt. Voorts mag een stadsvernieuwingproces in een buurt beslist niet langer dan 10 jaar duren. Vele buurten zijn op het ogenblik al 10 jaar in een stadsvernieuwingproces opgenomen. Men kan het die buurten niet aandoen, de stadsvernieuwing tot het jaar 2000 te laten uitlopen.

Ik kom nu aan het totale rekensommetje van de nieuwbouw en de vervangende nieuwbouw. Voor de aanvullende nieuwbouw voor woningwetwoningen kom ik op 16.000 per jaar. Voor vervangende nieuwbouw kom ik op 19.000 woningen per jaar. In totaal is dit 35.000 woningen. Dit is dus wel iets anders dan de 20.000 woningen waarover door dit kabinet wordt gesproken voor het jaar 1984.

Voor andere, ten dele gesubsidieerde, woningbouw tot 1990, kom ik voor aanvullende nieuwbouw op 47.500 woningen en voor vervangende nieuwbouw op 7.500 woningen. Bij

Van der Ploeg

elkaar is dit 55.000. De 35.000 woningen en de 55.000 woningen opgeteld, levert op 90.000 woningen. Dat is 10.000 minder dan het Rijk schat. Het klinkt dus aardig, zij het dat ik uitgegaan ben van minimaliserende vooronderstellingen. Het zou beter zijn, meer woningen te bouwen, anders gaat het mis met de stadsvernieuwing.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tot een afronding. Dit is een somber en beschuldigend verhaal. Het is ook afkomstig van iemand die soms verbijsterd, soms kwaad en soms radeloos is, wanneer hij kennis neemt van de beleidsvoornemens. De enige hoop is, dat de Staatssecretaris nog enige stralen licht wil laten schijnen in deze duisternis. Vooral is echter te hopen dat hij zijn medebewindslieden zal weten te overtuigen van de vrij hoge prioriteit van de stadsvernieuwing en de volkshuisvesting en van de gevaren die dreigen wanneer wij op deze heilloze weg verdergaan.

Samenvattend merk ik op: stadsvernieuwing moet, dorpsvernieuwing is nodig, voltooiing van de groeikernen op een aanvaardbaar niveau is voor de hand liggend en de handhaving van de werkgelegenheid, die in de bouwsector sterk is teruggelopen, dient de hoogste prioriteit te hebben. Het laatste betreft dus de prioriteit van de werkgelegenheid.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag de Regering het vertrouwen te herstellen in het beleid voor stadsvernieuwing en volkshuisvesting.

□

De heer **Vleggeert** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Met verwijzing naar de opmerkingen en vragen van onze fractie die zijn opgenomen in het voorlopig verslag, zitting 1982-1983, nr. 141 17 600-XI, en de discussies die zich verder rond het beleidsterrein van het milieubeheer in het parlement hebben afgespeeld, wensen wij in het kader van de begrotingsbehandeling nog een aantal zaken onder de aandacht van de bewindslieden te brengen.

Mijn eerste opmerking heeft betrekking op de financiering van het milieubeleid. In de Tweede Kamer is de fractie van de Partij van de Arbeid uitvoerig ingegaan op de discrepantie tussen aangekondigd beleid en meerjarencijfers. Men kan dat terugvinden in de Handelingen. Op verzoek van de Tweede Kamer gaat de Minister in zijn brief van 29 april jongstleden nader in op het meerjarig

budgettair kader milieubeleid. Hij gaat onder andere in op het beduidend achterblijven van de werkelijke kasuitgaven, maar over de oorzaken hiervan is de bewindsman naar onze mening zeer vaag gebleven. Met betrekking tot onder andere de bodemsaneringsprogramma's stelt hij, dat deze zeer traag op gang komen. Impliciet legt hij hiervoor de verantwoordelijkheid bij de lagere overheden, onder verwijzing naar de decentrale uitvoering.

Het valt ons op, dat de weinig stimulerende rol van de centrale overheid en de temporisering van het beleid, al dan niet bewust nagestreefd, door hem buiten beschouwing zijn gelaten. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat met name de gemeenten en provincies zeer wel bereid zijn, medewerking te verlenen aan de bodemsaneringsprogramma's. Dit moge ook blijken uit de in het recente verleden gepubliceerde inventarisatiegegevens. Men schrikt echter terug voor de financiële consequenties en de bij de provincies te doorlopen procedures. De te traag op gang komende bodemsaneringsprogramma's zijn wellicht eerder terug te voeren op capaciteitsproblemen in de onderzoeksfase bij de provincies dan op het door de Minister aangevoerde argument van de decentrale aanpak, waarbij ten onrechte de indruk zou kunnen ontstaan, dat de gemeenten de veroorzakers van de vertraging zijn.

Naar het oordeel van mijn fracties zou aan provincies en gemeenten in dit opzicht meer speelruimte moeten worden geboden, hetgeen direct door hen te besteden middelen ter uitvoering van die taken betekent. Op deze interessante vraag zou ik graag het antwoord van de Minister willen vernemen.

Op grond van de verdragen nu, meent de Minister dat voor het inlopen van de financiële achterstand beduidend minder dan f 200 mln. behoeft te worden uitgetrokken. Hij laat hierbij onvermeld of en, zo ja, hoe de meningsverschillen met zijn ambtsgeenoot van Financiën over de uitgaven voor de verschillende beleidsonderdelen zijn opgelost en op welke wijze de financiële opzet hierdoor is beïnvloed.

Het is onze indruk dat de bewindsman de bezuinigingen op het milieubeleid probeert te verkopen als behoud van prioriteit van milieubeleid binnen het totale regeringsbeleid. Het ware onzes inziens beter geweest dat een herziening van het beleid ten

aanzien van de lagere overheden door hem zou worden nagestreefd, ten einde de uitgaven op dit vlak, die gepaard gaan met positieve werkgelegenheidsaspecten, op het gewenste peil te brengen.

Als voorbeeld van positieve werkgelegenheidsaspecten kunnen onder andere worden genoemd: de rioleeringswerken. Het herziene aangekondigde beleid voor 1983 t/m 1985 is geraamd op respectievelijk f 71, 101 en 121 mln. De beschikbare kasbedragen voor deze jaren zijn geraamd op respectievelijk f 50, 60 en 45 mln. De Minister van Financiën heeft op dit punt blijkbaar al gewonnen! Een forse werkgelegenheidsinjectie is dus mogelijk, met alle milieuvoordelen van dien.

Een tweede voorbeeld is de bodemsanering. Het herziene aangekondigde beleid voor 1983 t/m 1985 geeft bedragen van respectievelijk f 300, 300 en 400 mln. te zien. De beschikbare kasbedragen zijn geraamd op respectievelijk f 115, 165 en 170 à 190 mln. Gerichte stimuleringsmaatregelen in de richting van de lagere overheden om te komen tot een snellere uitvoering van saneringsoperaties, zijn van wezenlijk belang te achten. Ervoor moet worden gewaakt, dat wij niet tot in de lengte van jaren opgescheept blijven met onaanvaardbare hoeveelheden gif in de bodem.

De omstandigheid dat de bodemsaneringsprogramma's voor het jaar 1983 voornamelijk betrekking hebben op onderzoek en nog nauwelijks op daadwerkelijke sanering en de kosten derhalve 'slechts' f 63 mln. bedragen, alsmede het feit dat de provincies Noord-Brabant en Limburg vrijwel niets hebben gedaan, zou voor de Minister aanleiding moeten vormen om op de werkelijke oorzaken hiervan in te gaan en een meer stimulerend beleid te ontplooiën. Graag verneem ik de visie van de Minister op dit onderwerp.

In april 1982 heeft de commissie-Kolfschoten haar rapport over een verwerkingsbedrijf voor chemisch afval uitgebracht. In juli 1982 bracht de commissie-Hofman haar advies uit over opbergplaatsen voor niet-verwerkbaar chemisch afval. De Regering heeft daarover nog geen definitief standpunt ingenomen. Wel heeft de bewindsman bij de begrotingsbehandeling gezegd, dat hij de voorkeur geeft aan het particuliere bedrijfsleven voor de opzet, de beheersvorm en de exploitatie van een bedrijf voor de verwerking en opslag van chemisch afval.